

YÜKSEKOVA TİCARET VE SANAYİ ODASI

ESENDERE-İRAN ÜZÜMLÜ-IRAK SINIR TİCARET RAPORU 2020

01. Giriş
02. Sınır Ticareti Nedir?
02. Sınır Ticaret Merkezleri
02. Sınır Ticareti Yapılacak İl ve Sınır Kapıları
03. Sınır Ticaretin Amacı
03. Sınır Ticaretinin Bölge Kalkınması İçin Gerekliliği
04. Sınır Ticaretinin Ekonomiye Katkıları
04. Sınır Ticareti İle İlgili Başvurulabilecek Mevzuatlar
04. Sınır Ticaretini Kimler Nerelerden Yapabilir?
05. Sınır Ticaret Belgesi (STB) Ve İthalat Uygunluk Belgesi (İUB) Nedir?
05. Sınır Ticareti İl Değerlendirme Komisyonu Nedir ve Kimlerden Oluşur?
05. Sınır Ticaret Belgesi Nasıl Alınır?
05. Sınır Ticaret Belge Sahiplerinin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar
05. Sınır Ticaret Belgesini Kimler Alamaz?
06. İthalat Uygunluk Belge Sahiplerinin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar
06. Sınır Ticareti Kapsamına Girmeyen Ürünler
07. Esendere Sınır Kapısı
08. Bölge Kentlerine Yakınlık
10. Esendere Sınır Kapısı Dış Ticaret
11. Esendere Sınır Kapısı Üzerinden Giriş Yapan Yabancı Sayısı
12. Üzümlü Sınır Kapısı
13. Üzümlü Sınır Kapısı Dış Ticaret
13. Üzümlü Sınır Kapısı Üzerinden Giriş Yapan Yabancı Sayısı

GİRİŞ

Sınır ticareti ülkenin kara sınırı olan devletlerle yaptığı genellikle özel bir rejime tabi olan bir ticaret şeklidir. Komşu ülkeler arasında varılan karşılıklı anlaşmalarla düzenlenir. Sınır ticareti genellikle sınırın iki yakasındaki bölge halkının ihtiyaçlarını karşılama amacına yöneliktir.

Türkiye’de sınır ticareti ilk defa Ağrı-Gürbulak sınır kapısında başlatılmış, Daha sonra 1985 yılında Gaziantep-Ünlüpınar ve Karkamış sınır kapılarından Suriye ile, 1986 yılında Hatay-Cilvegözü sınır kapısından Suriye ile, 1987 yılında Van-Kapıköy sınır kapısından İran ile sınır ticareti başlatılmıştır. 1988 yılında Hakkâri-Esendere, 1989 yılında da Artvin-Sarp sınır kapısı sınır ticaretine açılmıştır.1989 yılında Erzurum ilinin Ağrı-Gürbulak sınır kapısından İran’la, Artvin-Sarp sınır kapısından ise BDT(Bağımsız Devletler Topluluğu) ile sınır ticareti yapmasına karar verilmiştir.1990 yılında Kars ilinin Ağrı-Gürbulak sınır kapısından İran’la, Artvin-Sarp sınır kapısından ise BDT ile komşu il statüsünden yararlanarak sınır ticareti yapmalarına izin verilmiştir. Yine aynı yılın ortalarında Mardin, Hakkâri ve Şırnak illerinin Mardin-Habur sınır kapısından sınır ticareti yapmalarına karar verilmiştir.

Sınır ticareti yapılan bölgeler, Doğu ve Güneydoğu’daki az gelişmiş bölgelerimizdir. Özellikle bölgelerarası gelişmişlik uçurumunun ortadan kalkması açısından sınır ticareti son derece önem taşımaktadır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu’da bugüne kadar ülkemizin en büyük derdi olan terör, belirli ölçüde stabil hale getirilmiştir. Bundan sonra, o bölgelerin, kalkınmış bölgelerimiz seviyesine ulaştırılması söz konusudur. Onun için de, bu bölgedeki esnaf, sanatkâr ve ticaret erbabının sınır ticaretinden yararlanması çok doğaldır ve o bölgenin ticarî hacminin gelişmesi, işsizliğinin önlenmesi, o bölgede yapılan sınır ticaretiyle çok ilişkili hale gelmiştir.

Esendere Sınır Kapısı Türkiye’nin İran’a açılan sınır kapısıdır ve Hakkari Yüksekova’ya 40 km uzaklıkta bulunmaktadır. İran’ın Urumiye, Tebriz ve Tahran şehirleriyle olan ulaşımı kolaylaştırmakla birlikte İran ile olan ticaretimizin ve Hakkari ilimizin ekonomisinin gelişmesinde önemli rolü bulunmaktadır.

SINIR TİCARETİ NEDİR?

Sınır ticareti; “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde bulunan sınır illerinde mukim gerçek kişilerin zaruri ihtiyaçlarını karşılamak üzere karşılıklı olarak yaptıkları ticari işlemler” şeklinde tanımlanmaktadır. 25.01.2016 tarih ve 2016/8478 Sayılı Bakanlar Kurulu eki “Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar” kapsamında yer alan illerin ihtiyaçlarının bir kısmının, sınır komşusu ülkelerden ithalat yoluyla daha düşük maliyetle karşılanması ve bu illerimizin ihracatının artırılması suretiyle söz konusu illere ekonomik canlılık kazandırılması amacıyla yapılan ticari işlemlerdir. Sınır ticaretinin ayrıca Sınır Ticaret Merkezlerinden de yapılması mümkündür.

Sınır ticareti ülkenin kara sınırı olan devletlerle yaptığı genellikle özel bir rejime tabi olan bir ticaret şeklidir. Komşu ülkeler arasında varılan karşılıklı anlaşmalarla düzenlenir.

Sınır ticareti yapılan iller ve bunların hangi sınır kapısından hangi ülkelerle sınır ticareti yapacaklar yan tarafta belirtilmiştir.

Sınır ticareti genellikle sınırın iki yakasındaki bölge halkının ihtiyaçlarını karşılama amacına yöneliktir.

Sınır Ticaret Merkezi (STM)

2016/8478 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında öngörülen, sınırda kurulan ve sınır ticareti kapsamında ihracat ve ithalat yapılabilen alanların yer aldığı, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi dışında addedilen yerleri ifade eder. Diğer bir deyişle sınır ticareti kapsamında kurulan mağazaların bulunduğu ve iki sınır ili arasında ticaretin yapıldığı yerlerdir.

Gümrük hattı üzerinde, aşağıdaki tabloda gösterilen Sınır Ticaret Merkezinden karşılarında belirtilen ülke ile sınır ticareti yapılabilir.

Sınır Ticaret Merkezleri

Ağrı-Sarısü-İran
Hakkari-Esender-İran
Van-Kapıköy-İran
Iğdır-Dilucu-Nahçıvan

SINIR TİCARETİ YAPACAK İLLER VE SINIR KAPILARI

Ağrı-Gürbulak-İran
Van-Kapıköy-İran
Hakkari-Esendere-İran
Hakkari-Habur-Irak
Hakkari-Derecik-Irak
Hakkari-Üzümlü-Irak
Artvin-Sarp-Gürcistan
Iğdır-Dilucu-Nahçıvan
Iğdır-Gürbulak-İran

Kars-Dilucu-Nahçıvan
Ardahan-Türküzü-Nahçıvan
Gaziantep-Karkamış-Suriye
Kilis-Öncüpınar-Suriye
Hatay-Cilvegözü-Suriye
Mardin-Nusaybin Şenyurt-Suriye
Şırnak-Habur-Irak
Şanlıurfa-Akçakale-Suriye

SINIR TİCARETİNİN AMACI

Sınır ticareti ilke olarak, sınır bölgelerinin iki yanında kalan halkın bölgesel ihtiyaçlarının karşılanmasını içerir. Bu tür ticaretten beklenen amaç, sınır bölgelerinde yaşayan halkın ihtiyaç duyduğu maddelerin daha kolay temin edilmesi, sınır bölgelerinde karşılıklı güven ortamının artmasına katkıda bulunulması, bölge ekonomisine canlılık getirilmesi, mal kaçakçılığının her türlüşününün asgariye indirilmesi, formel işlemleri basitleştirerek, bürokratik işlemlerin azaltılması yoluyla dış ticaret hacminin genişletilmesi, bölge insanının refah düzeyinin yükseltilmesi, istihdamın artırılması, sınır ticareti yoluyla dış ticaretle uğraşan müteşebbis ruhunun oluşumuna katkıda bulunulması vb' dir.

Sınır Ticaretinin Bölge Kalkınması İçin Gerekliliği

Sınır ticareti, bölgenin kalkınmasına yardımcı olmalıdır. Bu ticareti belli bir kesim veya birkaç firma yerine halkın tabanına yayarak uygulamak bölgenin kalkınması ve belli bir refah düzeyine ulaşması için gereklidir. Bölgede yaşayan ve geçimini sınır ticaretinden sağlayan insan sayısı çok azdır. Amaç bu insanların sayısını ve düzenli ticareti arttırmaktır.

Sınırdan geçirilen mallar sadece sınır ticaretine yetkili iller içerisinde yapılması ve bu kapsamda getirilen malların o illerin ihtiyaçlarında kullanılması esastır. Fakat sınırdan geçen malların Türkiye'nin her tarafına dağıldığı görülmektedir. Örneğin, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde sınır ticareti kapsamında getirilen akaryakıtın başka bölgelerde satıldığı gözlemlenmektedir. Böylece sınır ticareti esas amacından saptırılmaktadır.

Komşu ülkelerde ticaretin geliştirilmesinde kullanabileceğimiz önemli bir araç olan sınır ticaretine geçmişte yapılan bazı hatalı uygulama ve değerlendirmeler sonucu, gereken değerin verilmediği görülmektedir. Sınır ticareti ilke olarak sınır bölgesinin iki yanında kalan halkın bölgesel ihtiyaçlarının karşılanmasını içerir. Bu ticarete beklenen amaç sınır bölgelerinde yaşayan halkın ihtiyaç duyduğu maddelerin hem daha kolay temin edilmesi hem de sınır bölgelerinden karşılıklı güven ortamını artmasına katkıda bulunmasıdır. Artan sınır ticareti ile ülkemiz mallarının komşu ülkelerde daha iyi tanınması ve yaygınlaşması bunun sonucu mallarımıza olan talebin artması olacaktır.

Sınır ticareti normal ticarete göre daha kolay geliştirilebilen bir ticaret türüdür. Normal dış ticaret belli bir sermaye birikimi gerektirdiği için küçük bir kesim yapabilirken sınır ticaretini daha yaygın bir kesimin yapabilme şansı vardır. Bölgede sınır ticareti ile iştiğal edenlerin sayısının artması ve ticaretin gelişmesi ile o bölgenin gelir seviyesi artacaktır.

Bu yüzden sınır ticaretine önem verilmesi bilhassa sınır ticareti için de açık Pazar uygulanmasının gerçekleştirilmesi ve yaygınlaştırılması üzerinde durulması gerektir.

Sınır illerinde yaşayan halkın bazı bireysel ihtiyaçlarını daha iyi koşullarda komşu ülkelerden karşılamaları yanında kendi ürettiklerini de sınır ötesi komşularına satarak gelir elde etmesini sağlayacak açık Pazar uygulaması bireysel gelir artışı yanında sınır illerinde ticaretin gelişmesini de sağlayacaktır. Bölgede sınır ticareti dolayısıyla açık Pazar uygulaması ile bölge halkının ihtiyaçları yerinde karşılanacak ve bölge ekonomisine canlılık getirecektir.

Sınır ticaretinin tamamen ortadan kaldırılması için bazı girişimlerin olduğu bilinmektedir. Hâlbuki sınır ticareti özellikle sınır illerinde bulunan halkın birinci derecede gelir kaynağıdır. Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Şırnak, Mardin vb illerde yaklaşık 65.000 kamyon şoförü geçimlerini sınır ticaretinden sağlamaktadır. Bu rakam göz önüne alındığında sınır ticareti ülkemiz için büyük bir istihdam kaynağıdır.

Sınır ticareti kapsamında ithalatı yapılabilecek ürünlere ilişkin listeler, Ticaret Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü tarafından her yıl Ocak ayında belirlenerek ilgili valiliğe gönderilir, listeler daha sonra esnaf ve tüccara duyuru yapılması için ilgili ticaret ve sanayi odasına gönderilir. Bu dönemde ticaret odasına yapılan başvurular alınarak il değerlendirme komisyonuna götürülür ve buradan talep edilen ürünlerin eşit paylaşım yapılır.

Gümrük vergisi avantajı nedeniyle büyük şehirlerdeki bazı işadamlarının sınır ticareti yapılan illerdeki kişiler adına belge alarak, istedikleri malları indirimli tarifeden ithal edip satıyorlardı. Yetkililer, bu nedenle büyük boyutlara ulaşan sınır ticaretinin, yöre insanına yarar sağlamaktan çok, belge almaktan taşımacılığa kadar belli bir çıkar zinciri oluşmasına neden olduğuna dikkati çekmişlerdir.

SINIR TİCARETİNİN EKONOMİYE KATKILARI

Sınır ticareti ile sınır illerinde yaşayan insanımızın ihtiyaçları daha ucuz ve kolay yoldan karşılanmakta ayrıca mal kaçakçılığının her türlü asgariye indirilebilmektedir. Sınır ticaretinin ekonomiye katkılarında en önemlisi istihdama yaptığı katkıdır. Bu şekilde sınır ticareti yapılan bölgelerde halkın refah düzeyi artmakta, normal halkta müteşebbis ruhunun gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca bürokratik işlemlerinin az olması dolayısıyla ülkenin dış ticaret hacminin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır.

Sınır ticaretinin önemli yararlarından birisi de, özellikle üretimi ülkede coğrafik ya da farklı nedenlerle mümkün olmayan ürünlerin, sınır ülkelerinden kolaylıkla getirilebilmesi ve darboğazların aşılabilmesidir. Örneğin Türkiye'nin sınır ticaretine başladığı 1978-1979 yıllarında en büyük sıkıntısı petrol yetersizliği idi. O zaman İran'la yapılan bir anlaşma ile sınırdan petrol getirilmesi karara bağlanmış ve Türkiye önemli bir eksiğini giderme yönünde adımlar atmıştı.

Tıpkı bunun gibi ülkemizde üretilmeyen baharat vb. tarım ürünlerinin yurt dışından sınır ticareti yoluyla getirilmesi, normal ithalata kıyasla daha ucuz olmaktadır.

Diğer önemli bir nokta ülkemizde nakliyecilik ile yaşamını sürdüren büyük bir kitle mevcuttur. Bu kesimin kazançları, karşı karşıya oldukları rekabet yüzünden sürekli düşmektedir. Bunların da motorini ucuz yollardan temin edebilmeleri biraz olsun bu kesimin kalkınmasına neden olmaktadır.

Sınır ticaretinin yapıldığı illerin genel olarak sosyo-ekonomik durumları geridir. Bu illerimizde yaşayan insanların önemli bir kısmı birincil sektörde çalışmakta ve geçimlerini bu sektörden sağlamaktadırlar. Sınır ticareti bu yörelerde yaşayan halkın genel olarak refahlarını artırmaktadır.

Örneğin 1990 yılında Kuveyt'in Iraklılar tarafından işgalinden sonra, Irak'a konulan ambargo sonucu sınır ticaretinin gerilemesi ile özellikle sınır illerimizde çok büyük ölçüde ekonomik ve sosyal sıkıntılar oluşmuştur. 1992 yılında, kanun hükmünde bir kararname çıkarılarak ve de 1615 Sayılı Gümrük Kanununa dayanılarak, sınırdan yurda giren kamyonların mutat depolarındaki mazot ve akaryakıtlar Gümrük Vergisinden muaf tutulmuş, Akaryakıt Tüketim Vergisi ve KDV alınmamıştı. Bu uygulamalar o zaman çok büyük sıkıntılara maruz kalmış yöre halkı için bir cankurtaran simidi olmuştur. (Yıldırım, TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, Birleşim 115, 22.06.2000). Sınır ticareti Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin en önemli gelir kaynaklarından biridir. Sınır ticareti, devletin izin verdiği meşru bir ticaret şeklidir. Gıda ürünleri bu ticaretin ağırlıklı bir kalemini oluşturmaktadır. Nitekim sınır ticareti yapan illerin sosyo-ekonomik durumlarına bakıldığında, bunların sınır ticaretinin yarattığı canlılık sayesinde önemli istihdam ve gelir artışı kaydettikleri görülmüştür.

Sınır Ticareti İle İlgili Başvurulabilecek Mevzuatlar

- 2016/8478 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.
- 2016/11 Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ.
- 4458 sayılı Gümrük Kanununun 16 nci ve 172 nci
- 637 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7 nci maddeleri ve belirtilen kanun ve kararların alt maddeleri.

Sınır Ticaretini Kimler Nerelerden Yapabilir?

2016/8478 Sayılı Karar kapsamındaki illerde en az 1 (bir) yıldır yerleşik olarak faaliyette bulunan esnaf ve tacir sınır ticareti kapsamında ürün giriş ve çıkışına yetkili "Gümrük Kapısından" veya "Sınır Ticareti Merkezlerinden" ithalat ve ihracat yapabilirler.

SINIR TİCARET BELGESİ (STB) VE İTHALAT UYGUNLUK BELGESİ (İUB) NEDİR?

- STB ; Sınır ticareti kapsamında ihracat ve ithalat yapılması ile Sınır Ticaret Merkezinde (STM) mağaza kiralanması için Valilik tarafından düzenlenen belgedir.
- İUB ; İlgili gümrük kapısından ve Sınır Ticaret Merkezlerinden ithalat yapılması için Ticaret ve Sanayi Odaları tarafından düzenlenen belgedir.

Sınır Ticareti İl Değerlendirme Komisyonu Nedir ve Kimlerden Oluşur?

İl Değerlendirme Komisyonu, Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar kapsamındaki illerde sınır ticaretine ilişkin tüm hususlarda karar vermeye yetkili organdır. Sınır Ticareti Belgesi ve İthalat Uygunluk Belgesi başvurularını ve bu karar kapsamındaki ithalat ve ihracata ilişkin diğer konuları da karara bağlar. İl Değerlendirme Komisyonu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılımcıların oy çokluğu ile karar verir. Komisyonun sekretarya hizmetleri İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yürütülmektedir. Komisyon; 2016/8478 Sayılı Karar kapsamındaki illerin Vali veya Vali Yardımcısı başkanlığında İl Jandarma Komutanlığı ya da İl Emniyet Müdürlüğü temsilcisi, Defterdar, Gümrük Müdürü, Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürü, Ticaret İl Müdürü, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü, İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Temsilcilerinden oluşan komisyondur.

Sınır Ticaret Belgesi Nasıl Alınır?

Sınır Ticaret Belgesi, ilgili Valilikler tarafından düzenlenir. Karar kapsamındaki illerde yerleşik 1(bir) yıllık esnaf veya tacirler sınır ticaret belgesi almak üzere ilgili ildeki Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası'na şahsen veya kanuni vekilleri aracılığıyla başvurur. Söz konusu odalar talepleri 5 iş gününde Ticaret İl Müdürlüğündeki "Sınır Ticaret Büroları"na iletir, büro da 10 iş gününde gerekli incelemelerini yaparak İl Değerlendirme Komisyonuna sunar. Müracaatları uygun görülen esnaf ve tacirlere, Valilikçe en geç 15 iş gününde Sınır Ticaret Belgesi düzenlenir. Belgenin geçerlilik süresi 3 yıldır.

Sınır Ticaret Belge Sahiplerinin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Sınır Ticaret Belgesi hiçbir şekilde devredilemez. Sınır Ticaret Belgesinin devredilmesinin tespiti halinde belge Valilikçe iptal edilir. İlgilinin sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına bir daha Sınır Ticaret Belgesi düzenlenmez.

Sınır Ticaret Belgesini Kimler Alamaz?

12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 7.2.2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun, 21.3.2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 10.7.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun, 15.7.1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile 20.2.1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunda sayılı suçlardan, kesinleşmiş mahkûmiyet kararları bulunan esnaf ve tacir ile bunların sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalara, cezalarını çekmiş yada affa uğramış dahi olsalar Sınır Ticaret Belgesi düzenlenmez. Belirtilen suçlardan dolayı kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunduğu sonradan tespit edilenlerin sınır ticaretine ilişkin belgeleri Valilikçe iptal edilir ve bu kişilerin yeni talepleri değerlendirilmeye alınmaz.

İthalat Uygunluk Belge Sahiplerinin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

- İthalat Uygunluk Belgesinin geçerlilik süresi düzenlendiği tarihten itibaren 90 gün olup, bu süre uzatılamaz. Ancak Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca belirtilen tarım ürünlerinin ithalatında hasat dönemi dikkate alınarak bu belge daha kısa süreler için düzenlenebilir.
- Belge süresinin bir kısmının tarım ürünleri ile ilgili mevsimsel ithalat kısıtlamaları dönemine girmesi halinde bakiye süre kazanılmış hak teşkil etmez.
- İthalat Uygunluk Belgesi hiçbir şekilde devredilemez. Belgesinin devredilmesinin tespiti halinde belge Valilikçe iptal edilir. İlgilinin sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına bir daha İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmez.
- İlgili Karar kapsamında esnaf veya tacir ya da mağaza kiralaayan tarafından ilgili gümrük kapısı veya Sınır Ticaret Merkezlerinden 30 gün içerisinde en fazla 75.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirasına kadar değerde eşya ithal edilebilir.
- İthalatta tek ve maktu vergi uygulanır. Tek ve maktu vergi; gümrük vergisi oranı sıfır, katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi oranları tam olarak hesaplanır.
- İthalat işlemlerinde eşyanın ilgili sınır ülkesinde üretildiğine veya imal edildiğine dair ithalatın yapılacağı ülkenin yetkili makamlarınca düzenlenen menşe şahadetnamesi ilgili gümrüklerce aranır. Üçüncü ülke menşeli ürünler bu Karar kapsamında ithalatına izin verilmez.
- Bu karar kapsamında ithal edilen ürünler sadece, Artvin, Ardahan, Kars, Iğdır, Ağrı, Van, Hakkari, Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay illerine satılabilir. Bu illerde yerleşik esnaf ve tacire yapılacak satış işlemlerinde, satış faturası ve ilgili nakliye belgeleri düzenlenir. Ürün satış faturası üzerine ilgili İthalat Uygunluk Belgesinin tarih ve sayısı da kaydedilir.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca ihtiyaç duyulması halinde, bu Karar kapsamında yapılacak tarım ürünleri ithalatı, ülkemizdeki hasat dönemi dikkate alınarak mevsimsel kısıtlamaya tabi tutulabilir.

Sınır Ticareti Kapsamına Girmeyen Ürünler

- İhracı ve ithali ilgili mevzuatla yasaklanmış ve ithali belli kurum ve kuruluşlara bırakılmış maddeler.
- Ticaret politikası önlemleri kapsamındaki kota, korunma, damping ve sübvansiyona karşı vergi önlemlerine tabi ürünler.
- Petrol ve petrol ürünleri
- 29.6.2004 tarihli ve 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında kanun kapsamındaki kontrole tabi ürünler.
- Her yıl Ocak ayında liste ile askıya çıkan, yıllık ithalat değer limitlerinde yer alan yasaklı Tarım ve Sanayi ürünleri.

ESENDERE SINIR KAPISI

Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesinin doğusunda yer almakta olan Esendere Gümrük Kapısı jeopolitik ve jeostratejik öneminin yanı sıra ticari açıdan önemli bir konumdadır. Esendere gümrük kapısının sahip olduğu ticari fonksiyonları doğrudan ya da dolaylı olarak, gümrük kapısı etki alanındaki yerleşmelerde değişikliklere neden olmuştur. Geçmişte alanda meydana gelen sınır sorunları arasında yer alan terör sorunlarından dolayı gümrük kapısında ticari aktiviteler durma noktasına gelmiştir. Ancak bu sorunların bertaraf edilmesi günümüzde gümrük kapısının ticari faaliyetlerine olumlu etkilerde bulunarak alanda sosyal, siyasi ve ekonomik yapının tekrardan canlanmasında ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Uluslararası nitelikte İran ve Türkiye'ye ekonomik açıdan önemli katkıları bulunan gümrük kapısında niteliksel iyileştirmelerle ekonomik kazanç ve verilen hizmet nitelikleri arttırılmaya çalışılmıştır.

50 bin m2 alan üzerine kurulu sınır kapısından yılda ortalama 14 bin tıra, 39 bin araca, 724 bin yolcuya hizmet verecek potansiyelindedir.

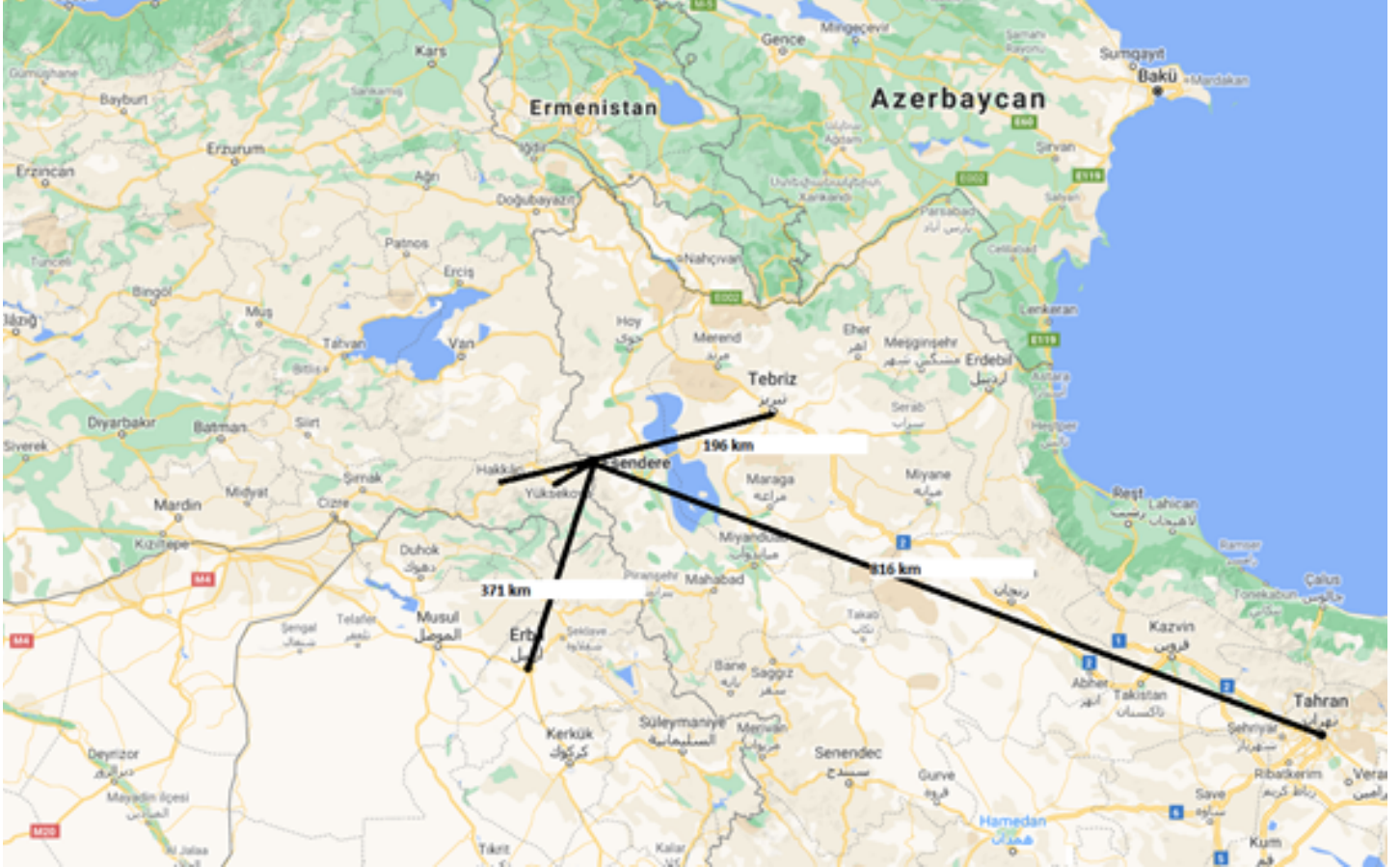
Esendere Sınır Kapısı Türkiye'nin İran'a açılan sınır kapısıdır ve Hakkari Yüksekova'ya 40 km uzaklıkta bulunmaktadır. İran'ın Urumiye, Tebriz ve Tahran şehirleriyle olan ulaşımı kolaylaştırmakla birlikte İran ile olan ticaretimizin ve Hakkari ilimizin ekonomisinin gelişmesinde önemli rolü bulunmaktadır. Sahanın hemen yanında yüksek standartlarda ve son derece modern bir şekilde inşa edilen gümrük lojmanları bulunmaktadır.

Sınır kapısının da etki alanı içinde bulunan ve genellikle bu alandaki en önemli yerleşmeleri oluşturan Hakkâri, Şemdinli, Yüksekova ve Çukurca yerleşmeleri dört yanı yüksek dağlarla çevrili, dalgalı düzlüklerde parça parça kurulmuş, etrafındaki bölgelerle teması az küçük bir yerleşme alanıdır. Esendere sınır kapısı etki alanı bölgesinde bulunan bu yerleşmeler genel olarak Hakkâri, Yüksekova, Esendere tarihi İpek Yolu üzerinde yer aldığından dolayı ticari ve turistik amaçlarla il ekonomisine katkı sağlamaktadır. Esendere sınır kapısı Hakkâri'nin çıkmaz sokak olmaktan kurtaran çok önemli bir sınır kapısıdır. Buna örnek olarak; Hakkâri iline bağlı olan ve diğer şehirselle yerleşmelere göre gelişmişlik düzeyi yüksek olarak nitelendirilen Yüksekova şehrinin gelişmesindeki en önemli faktör, Esendere Gümrük Kapısı'nın ilçe sınırında yer almasıdır. Esendere gümrük kapısının etki bölgesi içinde kalan yerleşim alanlarında; 2020 ADNKS verilerine göre; Hakkâri Merkez ilçesinde 78.516 kişi, Şemdinli ilçesinde 43.311 kişi, Yüksekova ilçesinde ise 119.562 kişi yaşamaktadır

ESENDERE SINIR KAPISI

BÖLGE KENTLERİNE YAKINLIK

Esendere Sınır Kapısı Yüksekova ilçesine 40 km, Hakkari il merkezine 116 km uzaklıktadır. Sınır Kapısı İran'ın başkenti Tahran kentine 816 km, en yakın İran kenti olan Tebriz'e uzaklığı 196 km'dir. Irak Kürdistan Bölgesi başkenti Erbil'e olan yol mesafesi 371 km'dir.

DIŞ TİCARET 2020

İHRACAT

5.950.828
\$

İTHALAT

892.480
\$

DIŞ TİCARET HACMİ

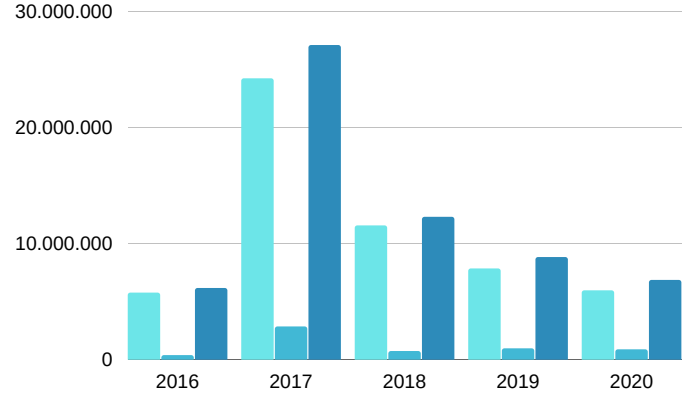
6.843.308
\$

ESENDERE SINIR KAPISI

ESENDERE SINIR KAPISI ÜZERİNDEN YAPILAN DIŞ TİCARET

YILLAR	İHRACAT (DOLAR)	İTHALAT (DOLAR)	DIŞ TİCARET HACMİ (DOLAR)
2016	5.753.280	396.412	6.149.692
2017	24.196.453	2.862.052	27.058.505
2018	11.536.586	747.823	12.274.409
2019	7.833.634	978.437	8.812.071
2020	5.950.828	892.480	6.843.308

Kaynak:Tüik

Esendere Sınır Kapısı üzerinden yapılan dış ticaret verilerine bakıldığında zaman yıllar itibariyle ithalat ve ihracatta artış olduğu görülmektedir. Toplam dış ticaret 2017 yılında 27.058.505 milyon dolar ile rekor kırmıştır. Toplam dış ticaretin %90'ı ihracattır. Modernizasyon işlemlerinin tamamlanmasından sonra Esendere Sınır Kapısı üzerinden yapılan dış ticaret giderek artış gösterecektir.

ESENDERE SINIR KAPISI ÜZERİNDEN YAPILAN DIŞ TİCARETİN SEKTÖREL DAĞILIMI

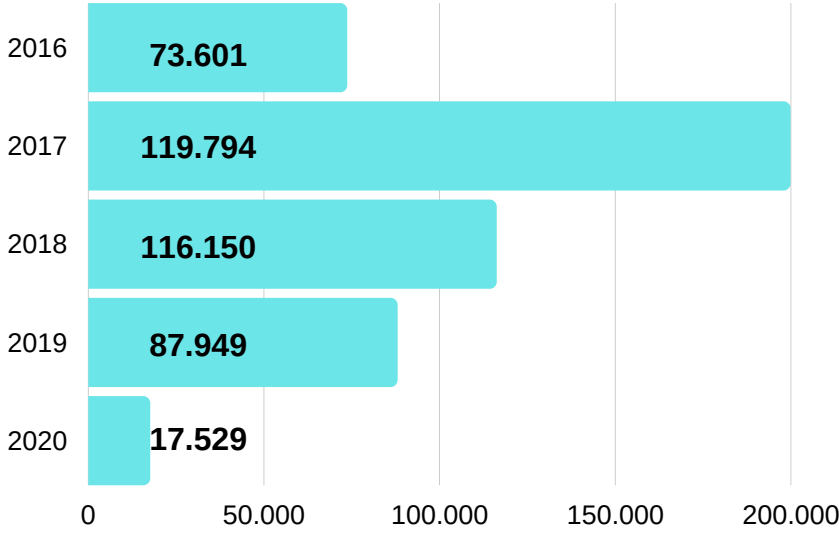
ÜRÜNLER	İHRACAT (DOLAR)	İTHALAT (DOLAR)
Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler		492.709
Kahve, çay, paraguay çayı ve baharat		169.505
Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni		162.040
Yağlı tohum ve meyveler, muhtelif tane, tohum ve meyveler, sanayide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem		68.226
Metal cevherleri, cüruf ve kül	4.480.973	
Plastikler ve Mamulleri	683	
Demir ve Çelik	1.469.172	
TOPLAM	5.950.828	892.480

Kaynak:Tüik

Esendere Sınır Kapısı üzerinden 2020 yılında toplam 5.950.828 dolar ihracat gerçekleşmiştir. Toplam ihracatta en büyük pay %75 ile Metal cevherleri, cüruf ve kül ürünleridir. Toplam ithalatın %55'i ise yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler ürünlerinde gerçekleşmiştir.

ESENDERE SINIR KAPISI

ESENDERE SINIR KAPISI ÜZERİNDEN GİRİŞ YAPAN YABANCI SAYISI

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Esendere Sınır Kapısı üzerinden 2017 yılında 119.794 yabancı girişi yapılmıştır. 2020 yılında pandemiden kaynaklı olarak kapanan sınır kapısında girişler 17.529'a kadar düşüş göstermiştir.

ÜZÜMLÜ SINIR KAPISI

Türkiye'yi Irak'a bağlayan önemli bir sınır kapısı olan Üzümlü Sınır Kapısı resmi olarak 2014 yılında faaliyete açılmıştır. Daha önceki süreçte sadece izin alınarak geçişlerin sağlandığı kapı daha sonra aktif hale getirilerek pasaportu olan bütün vatandaşların kullanımına açılmıştır.

Sınır kapıları bulunduğu bölgenin kaderine önemli etki yapan bir alandır. Başta bulunduğu bölge olmak üzere ülke dış ticaretinin artmasında büyük katkılar sunmaktadır.

Üzümlü Sınır Kapısı; Hakkâri ilinin, Çukurca ilçesine bağlı bir köydür. Çukurca ilçesine uzaklığı 13 km civarındadır. Doğusunda Çukurca ilçesi, Batısında Şırnak, Güneyinde Hakkâri ve Kuzeyinde Irak bulunmaktadır. Çukurca İlçesi Hakkâri il merkezine 75 km, Yüksekova ilçe merkezine 130, Şemdinli ilçe merkezine 180 km uzaklıktadır.

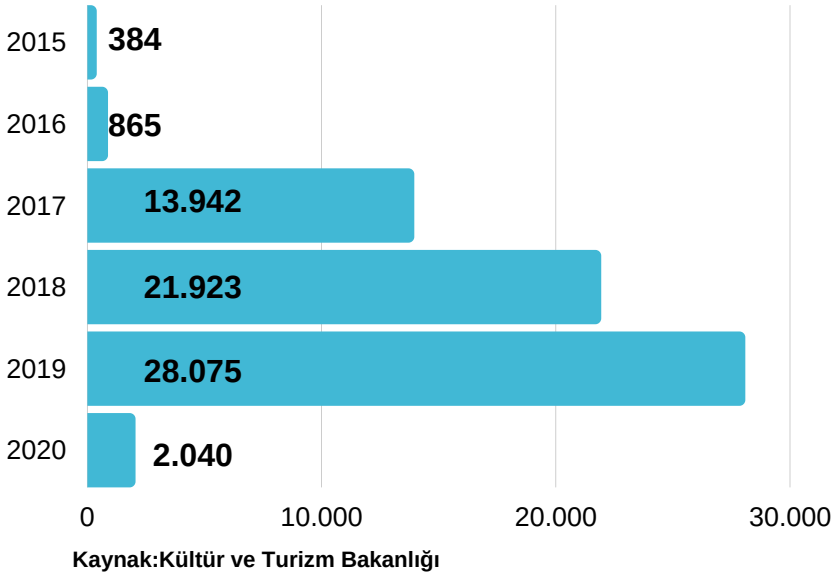
Türkiye'yi Irak'a bağlayan önemli bir sınır kapısı olan Üzümlü Sınır Kapısı resmi olarak 2014 yılında faaliyete açılmıştır. Daha önceki süreçte sadece izin alınarak geçişlerin sağlandığı kapı daha sonra aktif hale getirilerek pasaportu olan bütün vatandaşların kullanımına açılmıştır.

ÜZÜMLÜ SINIR KAPISI

ÜZÜMLÜ SINIR KAPISI ÜZERİNDEN YAPILAN DIŞ TİCARET

Üzümlü Sınır Kapısı ülkemizi Irak'a bağlayan önemli sınır kapısından biridir. Bulunduğu bölgenin kalkınması noktasında önemli bir işleve sahiptir. Sınır ticareti yapılan kapılardan biri olan Üzümlü Sınır Kapısı Esendere Sınır Kapısına oranla daha düşük ihracat ve ithalat yapılmaktadır.

ÜZÜMLÜ SINIR KAPISI ÜZERİNDEN GİRİŞ YAPAN YABANCI SAYISI

Üzümlü Sınır Kapısı üzerinden 2015 yılında resmi olarak girişler başlamıştır. 2015 yılında 384 kişi giriş yaparken 4 yıl içinde giriş yapan yabancı sayısı 28.075'i bulmuştur. 2020 yılında pandemiden dolayı sınır kapılarının kapanması ile giriş yapan yabancı sayısında düşüş yaşanmıştır.